

УДК 371.214.114:378.124.8 + 004
DOI 10.32999/ksu2413-1865/2019-87-27

СИТУАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ІТ-ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Синекоп О.С., к. пед. н.,
доцент кафедри англійської мови технічного спрямування № 2
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
oksana.synekor@gmail.com

У статті висвітлено проблему реалізації ситуаційного підходу до диференційованого навчання майбутніх ІТ-фахівців професійно орієнтованого англійського спілкування. Розглянуто досвід науковців щодо впровадження ситуаційного підходу в навчальний процес. Окреслено базові поняття, специфіку, принципи, технології, ключові положення ситуаційного підходу до диференційованого навчання.

Ключові слова: *ситуаційний підхід, мовленнєві ситуації, проблемні ситуації, диференційоване навчання, майбутні ІТ-фахівці, професійно орієнтоване англійське спілкування, індивідуальні особливості, навчальний стиль, рівні володіння іноземною мовою.*

В статье освещена проблема реализации ситуационного подхода к дифференцированному обучению будущих ИТ-специалистов профессионально ориентированному англоязычному общению. Рассмотрен опыт ученых по внедрению ситуационного подхода в учебный процесс. Определены базовые понятия, особенности, принципы, технологии, ключевые положения ситуационного подхода к дифференцированному обучению.

Ключевые слова: *ситуационный подход, речевые ситуации, проблемные ситуации, дифференцированное обучение, будущие ИТ-специалисты, профессионально ориентированное англоязычное общение, индивидуальные особенности, учебный стиль, уровни владения иностранным языком.*

Synekop O.S. SITUATIONAL APPROACH TO DIFFERENTIATED INSTRUCTION OF ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES TO THE FUTURE IT-SPECIALISTS

Developing a methodology for differentiated instruction of English for specific purposes to the future specialists in the information technology field (IT) involves the selection of approaches. Among the existing approaches, the situational approach occupies the leading position. It is the subject of the study in this article. The key concepts of the situational approach in our study are the communicative situation and the problem situation. The situational approach to differentiated instruction is based on the interconnection of internal and external factors of communication. The internal factors include the individual characteristics of the future IT-specialists, their level of foreign language proficiency, learning style, professional knowledge, skills and experience. The external factors are based on the parameters of the situation. The parameters, suggested by V. Karasik, include: 1) participants of communication; 2) the terms of communication; 3) organization of communication; 4) means of communication. They are described in the context of differentiated instruction of English for specific purposes to the IT-students. The author defines the principles of situational approach: 1) the principle of variability of communication and problem situations for differentiated instruction of English for specific purposes to the future specialists; 2) the principle of taking into account the connection of the internal and external factors of the situation of communication in differentiated instruction. In order to implement the situational approach, the technology of the development of creative personality and project technology are used as dominant ones. The basic assertions of situational approach are determined.

Key words: *situational approach, communicative situations, problem situations, differentiated instruction, future IT-specialists, English for Specific Purposes, individual characteristics, learning style, level of foreign language proficiency.*

Постановка проблеми. Швидкий розвиток індустрії галузі інформаційних технологій (далі – ІТ) істотно впливає на зростання конкурентоспроможності українських ІТ-фахівців і перспективи України на світовому ІТ-ринку. Водночас це зумовлює збільшення держзамовлення на провідні ІТ-спеціальності і необхідність поліпшення якості ІТ-освіти в технічних університетах. Тому актуальне оновлення методик і підхо-

дів до викладання як фахових дисциплін, так і іноземної мови професійного спрямування. Розроблення методики диференційованого навчання майбутніх ІТ-фахівців професійно орієнтованого англійського спілкування є перспективною для оптимізації навчального процесу, оскільки вона орієнтована на індивідуальні особливості суб'єкта навчання, його потреби, мотиви й інтереси. Створення методики передбачає

і відбір підходів до диференційованого навчання. З-поміж наявних підходів чільне місце посідає ситуаційний підхід, що є предметом дослідження цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розроблення і впровадження ситуаційного підходу реалізується в різних галузях науки. Так, у галузі управління і лідерства М. Фоллет (M. Follett) окреслила «закон ситуації», що орієнтований на застосування різних знань у різних ситуаціях [5, с. 170], тобто для ефективної поведінки у всій різноманітності життєвих ситуацій потрібен синтез різнорідних знань і вміння їх вибирати залежно від специфіки конкретних умов [9, с. 27]; П. Друкер (P. Drucker) описав принципи ситуаційного підходу [10, с. 318]; Ф. Фелдер (F. Fielder); П. Херсі (P. Hersey), К. Бланшард (K. Blanchard) запропонували ситуаційні моделі [20, с. 22–24, 29–32]. У контексті ситуаційності в психології К. Боуерс (K. Bowers) деталізував метафізичні, психологічні, методологічні припущення й упередження ситуації [19]. У методиці викладання рідної мови Т. Іванчикова використала ситуаційний підхід для формування мовленнєвих компетентностей у студентів економічних спеціальностей закладу вищої освіти [6]. Також у викладанні іноземної мови студентам галузі менеджменту у немовних закладах вищої освіти в межах ситуаційного підходу М. Гончарова описала такі фахові вміння, як: адекватна інтерпретація ситуації і виділення її головних чинників, розроблення варіантів виходу із ситуації, їх аналіз та оцінка, передбачення можливих наслідків і, нарешті, остаточне ухвалення рішення на підставі вимоги максимізації позитивного і мінімізації ефектів негативного рішення [4, с. 99]. Із цієї ж галузі досліджень О. Биконя реалізувала ситуаційний підхід в організації самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей [3, с. 14]. Отже, у результаті аналізу вищезгаданих різнопланових наукових розвідок очевидним є ґрунтовний внесок науковців у впровадження ситуаційного підходу, а також можливість екстраполювати його на диференційоване навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування майбутніх ІТ-фахівців.

Метою статті є аналіз ситуаційного підходу в контексті диференційованого навчання майбутніх ІТ-фахівців професійно орієнтованого англомовного спілкування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Беручи до уваги дослідження Лю Веньцюань щодо покрокового аналізу педагогічних підходів, а також власний

досвід, проаналізуємо ситуаційний підхід за таким алгоритмом: 1) основні поняття [12, с. 19–20]; 2) специфіка [15, с. 156]; 3) принципи [12, с. 19–20]; 4) технології [12, с. 19–20]; 5) основні положення підходу [15, с. 156].

Передусім розглянемо основні поняття *ситуаційного підходу*, як-от: *ситуація*, *мовленнєва ситуація для фахового англомовного спілкування*, *проблемна ситуація для фахового англомовного спілкування*, *ситуаційність*, *ситуаційний аналіз*.

Так, *ситуація* (від французького слова *situation*) – сукупність обставин, трактується як система зовнішніх щодо людини умов, фрагмент дійсності, що спонукають його до виконання дій [1, с. 277].

У методиці викладання іноземних мов традиційним є використання і трактування таких понять, як «мовленнєва ситуація» / «комунікативна ситуація» та «проблемна ситуація». Зокрема, під мовленнєвою ситуацією розуміють сукупність обставин, у яких реалізується спілкування, система мовних і немовних умов спілкування, необхідних і достатніх для здійснення мовних дій [1, с. 252]. У проблемній ситуації, на думку М. Махмутова, відбувається активізація мислення, формування пізнавального інтересу і моделювання розумових процесів суб'єкта навчання, що адекватні творчості [13, с. 10]. Справжня (не зовнішня) активізація учнів характеризується самостійним пошуком не взагалі, а пошуком шляхів вирішення проблем [13, с. 10]. Науковець розглядає проблемну ситуацію не як механічне складання діяльності викладання й навчання, а як діалектичну взаємодію і взаємозв'язок цих двох діяльностей, кожна з яких має певну самостійну функціональну структуру [13, с. 14]; витлумачує її як інтелектуальне утруднення учня, що виникає в разі, коли він не знає, як пояснити явище, факт, процес дійсності, не може досягти мети відомим йому способом дії, що спонукає його шукати новий спосіб пояснення або спосіб дії [13, с. 16]; інтерпретує її як закономірність продуктивної, творчої пізнавальної діяльності. Проблемна ситуація зумовлює початок мислення, активну розумову діяльність та протікає в процесі постановки і вирішення проблем [13, с. 16]. Отже, очевидним є те, що, на відміну від мовленнєвої ситуації, проблемна підсилюється творчим складником.

Як мовленнєва, так і проблемна ситуації вважаються базовими поняттями диференційованого навчання ІТ-фахівця професійно орієнтованого англомовного спілкування, оскільки відображають мовну специфіку спілкування і фахові реалії ІТ-галузі, від-

творюються в змісті навчання та сприяють формуванню професійно орієнтованих англомовних компетентностей в аудіюванні, говорінні, читанні і письмі. Отже, беручи до уваги зазначене вище, а також специфіку нашого дослідження, трактуємо *мовленнєву ситуацію для фахового англомовного спілкування* як сукупність специфічних обставин і умов ІТ-діяльності, необхідних і достатніх для реалізації стереотипних завдань фахового іншомовного спілкування суб'єктом диференційованого навчання в процесі його репродуктивного засвоєння професійно орієнтованого іншомовного матеріалу. Під *проблемною ситуацією для фахового англомовного спілкування* розуміємо сукупність таких специфічних обставин і умов ІТ-діяльності, що викликають інтелектуальне утруднення (мовні, мовленнєві, фахові, психологічні) у суб'єкта диференційованого навчання та стимулюють його до самостійного продуктивного й творчого вирішення нестереотипних завдань у процесі фахового іншомовного спілкування.

Термін «ситуаційність» є похідним від слова «ситуація» [16, с. 99], корелює з поняттям «контекст» [16, с. 116], впливає на процес породження і сприйняття тексту, вказує на такі якості тексту, які зумовлені обставинами його створення [16, с. 99]. Поняття «контекст» означає вживання конкретної одиниці мови в тексті; використовується щодо обстановки, часу і місця, які пов'язані з висловлюванням, фоновою інформацією [16, с. 116]. *Ситуаційність* визначається фаховим контекстом, що передбачає певне професійно орієнтоване англомовне середовище, обмежене необхідними і достатніми обставинами й умовами для створення повідомлення суб'єктом у процесі ІТ-діяльності.

У процесі професійно орієнтованого англомовного навчання як викладачем, так і самим студентом важливо здійснювати *ситуаційний аналіз*, який, на нашу думку, повинен охоплювати три етапи: 1) вивчення мовленнєвої чи проблемної ситуації для фахового англомовного спілкування; 2) аналіз індивідуального потенціалу (рівень володіння іноземною мовою, навчальний стиль, фахові знання); 3) планування і визначення стратегій для вирішення проблеми.

У менеджменті головна ідея ситуаційного підходу ґрунтується на тому, що вся організація всередині підприємства є не що інше, як відповідь на різні за своєю природою впливи ззовні [14, с. 36]. Інакше кажучи, для успішного функціонування організації необхідно брати до уваги її зовнішні і внутрішні чинники. Дослідники зазначають, що стиль лідерства і різні під-

ходи як внутрішні чинники призводять до різних результатів залежно від зовнішніх обставин [20, с. 22]; вказують на необхідність варіювання лідерських стилів відповідно до ситуацій [20, с. 29].

Екстраполюючи та розширюючи ідею з менеджменту, у нашому дослідженні *внутрішніми чинниками* є індивідуально-психологічні особливості майбутнього ІТ-фахівця; його навчальний стиль, що реалізується суб'єктом через індивідуальну здатність сприймати, оброблювати і використовувати інформацію, яка подається ззовні; його рівень володіння іноземною мовою; фахові знання, навички та вміння, що дозволяють продукувати англомовне повідомлення для здійснення професійно орієнтованої діяльності.

Зовнішні чинники закладаються параметрами мовленнєвої чи проблемної ситуації. На думку В. Карасіка, ситуації спілкування включають: 1) учасників спілкування (статусно-рольові і ситуативно-комунікативні характеристики); 2) умови спілкування (пресупозиції, сфера спілкування, хроно-топ, комунікативне середовище); 3) організацію спілкування (мотиви, цілі та стратегії, контроль спілкування і варіативність комунікативних засобів); 4) способи спілкування (канал і режим, тональність, стилі і жанр спілкування) [7]. Отже, охарактеризуємо складники ситуації.

Розпочнемо з *першого параметра ситуації* – учасників спілкування. Кожна вторинна мовна особистість у професійно орієнтованому англомовному спілкуванні наділена певними ролями, «сукупність яких створює варіанти мовленнєвої поведінки, що втілюються в нескінченній різноманітності висловлювань і дискурсів / текстів» [17, с. 155]. У межах нашого дослідження окреслюємо, за Н. Формановською, такі види ролей: комунікативні, соціальні та психологічні [17]. Отже, проаналізуємо їх.

У процесі професійно орієнтованого англомовного спілкування *комунікативні ролі* виконують суб'єкт-адресант, який говорить чи пише, тобто генерує повідомлення, є активним, та суб'єкт-адресат, який слухає чи читає, тобто приймає повідомлення. Водночас суб'єкти спілкування можуть бути його активними чи пасивними учасниками.

Соціальні ролі майбутніх ІТ-фахівців диференціюються за напрямками ІТ-діяльності: розроблення, тестування, менеджмент, підтримка, аналітика. Так, програміст / programmer, фронт-енд розробник / Front-end Developer, системний архітектор / System Architect, веб-дизайнер / Web-developer пов'язані з розробленням програмного

забезпечення. З метою забезпечення якості програмного продукту, а саме поліпшення його функціонування через виявлення проблем та усунення дефектів, залучаються інженер з якості / Quality Assurance Engineer і тестувальники (тестовий аналітик / Test Analyst, тестовий конструктор / Test Designer, тестовий виконавець / Test Executor). За напрям менеджменту відповідальні IT-директор / IT Director, менеджер проекту / Project Manager, менеджер із продажу / IT Sales Manager. Питаннями IT-підтримки займаються системний адміністратор / Systems Administrator, веб-адміністратор / Web Administrator, адміністратор бази даних / Database Administrator, фахівець із кібербезпеки / Cyber Security Specialist. Аналітичний напрям IT-галузі включає бізнес-аналітика / Business Analyst, аналітика великих даних / Database Analyst, веб-аналітика / Web Analyst, аналітика інформаційної безпеки / Information security analyst, HR-фахівця / HR-specialist. Крім того, учасником спілкування є і клієнт, який отримує певні послуги від IT-фахівців. Отже, соціальні ролі орієнтовані на виконання функцій суб'єктом у виробництві, передбачають певну комунікативну поведінку, відображають особливості фахових знань, досвід, лексико-граматичний і стилістичний потенціал у фаховому спілкуванні.

Відповідно до Н. Формановської, соціальні взаємини адресанта й адресата упорядковуються за двома координатами: за вертикаллю – «вищий – рівний – нижчий» за статусом і роллю, а також за горизонталлю – «свій – чужий» [17, с. 57]. У системі координат взаємин адресанта й адресата в IT-галузі, наприклад, за вертикаллю, за статусом IT-директор вищий; менеджер проекту та менеджер із продажу – рівні, тестовий виконавець – нижчий; за горизонталлю «своїми» є всі працівники IT-компанії, «чужими» є клієнти, закордонні партнери, представники інших компаній.

Психологічні ролі в IT-галузі можуть бути представлені, за класифікацією Р. Белбіна, як лідери, виконавці, інтелектуали, учасники переговорів [2]. Лідери організують діяльність в IT-компанії, ухвалюють рішення; виконавці реалізують концептуальні ідеї на практиці, інтелектуали є генераторами ідей, учасники переговорів у процесі спілкування досліджують ситуацію і можливі шляхи вирішення проблеми.

Другим параметром ситуації є *умови спілкування*, що охоплюють *пресупозиції, сферу і тематику спілкування, хронотоп, комунікативне середовище*. Пресупозицію визначають як наявність у комунікантів попередніх знань [11, с. 85–86], тобто фонових знань майбутніх IT-фахівців, на основі яких вибу-

довується професійно орієнтоване англomовне спілкування. IT-сфера спілкування відображає особливості IT-діяльності, її тематичне забарвлення, яке фокусується на процесах пошуку, оброблення, зберігання і передачі інформації. Хронотоп окреслює часові (наприклад, зараз, на момент комунікації) і просторові (наприклад, в офісі, на конференції, в університеті) координати перебігу спілкування суб'єктів IT-галузі в ситуації. Комунікативне середовище створюється IT-фахівцями в процесі професійно орієнтованої англomовної діяльності, що має спільні цілі, інтереси, події.

Третім параметром ситуації є організація спілкування, що включає *мотиви, цілі та стратегії, контроль спілкування і варіативність комунікативних засобів*. Мотиви спілкування майбутніх IT-фахівців зумовлені професійно орієнтованими інтересами, цікавістю, фаховими потребами. Комунікативні цілі мають широкий діапазон, зокрема: повідомити про особливості програмного продукту, написати і представити доповідь на конференцію, переконати обрати певну оперативну систему, використовувати антивірусне програмне забезпечення тощо. У свою чергу, цілі передбачають вибір когнітивних, метакогнітивних, соціальних чи компенсаторних стратегій відповідно до навчального стилю суб'єкта диференційованого навчання. Так, наприклад, студенти-аналітики під час презентації фахової інформації використовують когнітивну стратегію компресії, тоді як студенти-синтетики – когнітивну стратегію розгортання інформації.

На думку Н. Формановської, комунікативні ситуації характеризуються ступенем контролю і самоконтролю мовленнєвої поведінки комунікантів і відповідного вибору мовних засобів [17, с. 61] (фонетичні, лексичні, граматичні) для побудови повідомлення. Науковець виділяє жорсткий контроль (пов'язаний з офіційністю обстановки спілкування і статусно-рольових відносин), відсутність контролю (ненормативні мовні вживання, знижений стиль) та проміжну зону контролю (між жорстким контролем та його відсутністю) [17, с. 61]. У межах нашого дослідження навчаємо майбутніх IT-фахівців у процесі професійно орієнтованого англomовного спілкування дотримуватися жорсткого контролю між мовцями, що характерний для офіційних зустрічей із замовником програмного забезпечення, з керівництвом IT-компанії, на конференціях, на курсах підвищення кваліфікації тощо. Також напівжорсткий контроль спілкування між мовцями прийнятний для навчальних цілей. Він допускає вживання професійного сленгу IT-співпрацівниками.

Четвертим параметром ситуації є способи спілкування (канал і режим, тональність, стилі і жанр спілкування). Говорячи про мовну комунікацію, розрізняють усний і письмовий канали [18, с. 46]. В ІТ-галузі усний канал використовують тоді, коли виникає необхідність, наприклад, активного зворотного зв'язку із замовником; обговорення майбутнього продукту програмного забезпечення, розгляду різних поглядів фахівців та замовника; ухвалення рішення. У такому разі вибір цього каналу пов'язаний із формальністю, конфіденційністю інформації, складністю програмного продукту, створенням специфікації, певними витратами, про які потрібно повідомити замовника. Також цей канал ефективний для обміну інформацією між співробітниками ІТ-компанії, для презентації інформації на конференції / відеоконференції, семінарі тощо. Усне мовлення характеризується спонтанністю в діалозі, полілозі; продуманістю в монолозі, супроводжується мімікою, жестами.

Письмовий канал використовується для створення письмових текстів (виробнича документація, доповіді на конференції, листи тощо), що є зафіксованими, графічно оформленими, спланованими, підпорядковуються відповідному жанру і стилю, мають певну композиційну структуру.

За Н. Формановською, окреслюємо нарративний і комунікативний режими мовлення [17, с. 45–46]. Наративний режим для майбутніх ІТ-фахівців реалізується через текст-повідомлення, опис і міркування. Водночас діалог і полілог відображають комунікативний режим професійно орієнтованого англомовного спілкування. Жанрові і стилістичні категорії тексту стабільно закріплені за сферою спілкування [7, с. 243]. Аналіз ІТ-діяльності майбутніх ІТ-фахівців показує, що характерними функціональними

стилями є науковий, офіційно-діловий, що реалізуються в таких жанрах: політика інформаційної безпеки, есе, реферат, анотація, доповідь, специфікація, інструкція, баг-репорт, тези на конференції, апіляційний лист, коротка автобіографія. Кожному жанру мовлення властиві тональні нюанси [8]. Так, тональність визначених жанрів здебільшого нейтральна, офіційна.

Отже, ситуаційний підхід до диференційованого навчання ґрунтується на взаємозв'язку внутрішніх чинників, які охоплюють індивідуальні особливості суб'єкта навчання, його рівень володіння іноземною мовою, навчальний стиль, фахові знання, навички та вміння, а також зовнішніх чинників, що задаються фаховим контекстом ситуації, який створюється завдяки введеним обставинам, умов, ролей (див. рис. 1).

Далі розглянемо принципи ситуаційного підходу. Принцип варіативності мовленнєвих і проблемних ситуацій для диференційованого навчання професійно орієнтованого англомовного спілкування передбачає використання мовленнєвих ситуацій, які пов'язані з вирішенням стереотипних завдань і формуванням професійно орієнтованих англомовних навичок, а також проблемних ситуацій, що спрямовані на розв'язання творчих завдань і розвиток професійно орієнтованих англомовних умінь в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі. Принцип урахування взаємозв'язку внутрішніх і зовнішніх чинників ситуації спілкування в диференційованому навчанні полягає в здатності суб'єкта професійно орієнтованого англомовного спілкування (як внутрішній чинник) продукувати усне чи письмове повідомлення відповідно до заданих ззовні параметрів ситуації. Водночас такі внутрішні чинники, як індивідуально-психологічні особливості, навчальний стиль, рівень володіння іноземною мовою

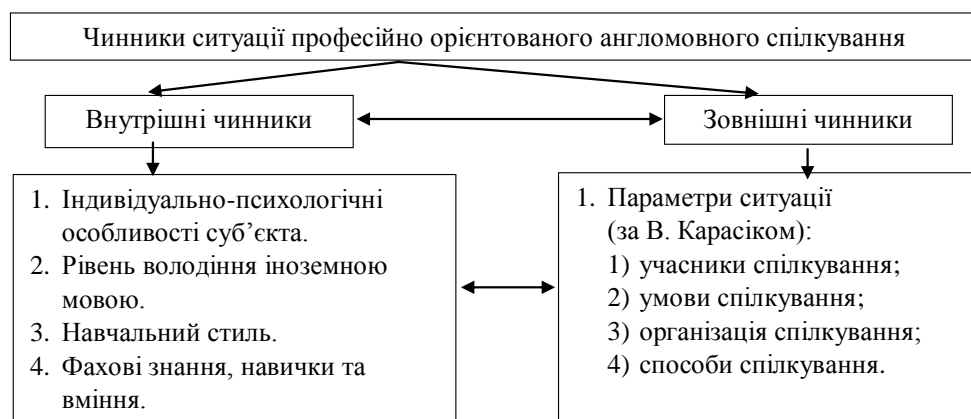

Рис. 1. Взаємозв'язок чинників ситуації професійно орієнтованого англомовного спілкування в диференційованому навчанні

та рівень фахової підготовки, будуть відмінні. Тому і комунікативна поведінка під час спілкування і продукт комунікації будуть різними. Отже, з боку викладача необхідно пропонувати такі ситуації, які б дозволяли не тільки відобразити фахові реалії, а й уможливили реалізацію і зростання професійно орієнтованої англійської компетентності кожної вторинної особистості.

З метою реалізації ситуаційного підходу пріоритетними є технологія розвитку творчої особистості та проектні технології. Вони дозволяють змоделювати фахові мовленнєві і проблемні ситуації, у процесі яких майбутні ІТ-фахівці здобувають професійно орієнтовані англійські знання, навички, вміння та досвід, навчаються об'єктивно оцінювати ситуації, розвивають інженерне мислення знаходити максимально ефективні шляхи вирішення проблеми.

Базові положення ситуаційного підходу такі:

1. Залучення мовленнєвих і проблемних ситуацій для диференційованого навчання професійно орієнтованого англійського спілкування, з домінуванням останніх.

2. Орієнтація на внутрішні чинники: індивідуально-психологічні особливості майбутнього ІТ-фахівця; його навчальний стиль; рівень володіння іноземною мовою; фахові знання, навички та вміння, що впливають на ефективність вирішення проблеми, параметри яких задаються ззовні, тобто зовнішніми чинниками.

3. Відбір ситуацій, що враховують їхні параметри та відображають фахові реалії ІТ-галузі.

4. Використання технології розвитку творчої особистості та проектно-технології.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, відповідно до ситуаційного підходу, ефективність диференційованого навчання професійно орієнтованого англійського спілкування залежить від індивідуальних особливостей майбутнього фахівця врегульовувати ситуації.

Перспективи подальшого дослідження пов'язуємо з вивченням і аналізом компетентнісного підходу до диференційованого навчання професійно орієнтованого англійського спілкування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Азимов Э., Шукін А. Новый словарь методических терминов и понятий: теория и практика обучения языкам. Москва : Икар, 2009. 448 с.
2. Белбин Р. Команды менеджеров. Секреты успеха и причины неудач. Пер. с англ. Москва, 2003. 315 с.
3. Биконя О. Теоретико-методичні засади самостійної позааудиторної роботи з англійської мови сту-

дентів економічних спеціальностей : автореф. дис... док. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2017. 52 с.

4. Гончарова М. Методика анализа ситуаций в обучении студентов иноязычному профессионально-ориентированному общению (на материале специальности «Менеджмент», «Управление») : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Москва, 2005. 225 с.

5. Дункан У. Джек. Основополагающие идеи в менеджменте. Уроки основоположников менеджмента и управленческой практики. Пер. с англ. Москва : Дело, 1996. 272 с.

6. Иванчикова Т. Формирование речевой компетентности студентов экономических специальностей вуза: ситуационный подход : дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02. 2010. 511 с.

7. Карасик В. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.

8. Карасик В. Коммуникативная тональность. Жанры речи : сборник научных статей. Саратов, 2007. Вып. 5 : Жанр и культура. С. 81–94.

9. Карпов А. Психология менеджмента : учебное пособие. Москва : Гардарики, 2003. 584 с.

10. Классики менеджмента / под ред. М. Уорнера. Пер. с англ. под ред. Ю. Каптуревского. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 1168 с.

11. Ключев Е. Речевая коммуникация: успешность речевого взаимодействия : учебное пособие для университетов и институтов. Москва, 2002. 316 с.

12. Лю Вэньцюань. Педагогические подходы к организации образования в России и Китае: сравнительный анализ : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Иркутск, 2012. 186 с.

13. Махмутов М. Организация проблемного обучения в школе : книга для учителей. Москва : Просвещение, 1977. 240 с.

14. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. Москва : Дело, 2004. 481 с.

15. Синекон О. Міждисциплінарний підхід до диференційованого навчання майбутніх ІТ-фахівців професійно орієнтованого англійського спілкування. *Педагогічні науки* : збірник наукових праць. Вип. LXXXV. Херсон, 2018. С. 155–160.

16. Колесова Д., Шкурина Н., Реброва И. Текст. Теоретические основания и принципы анализа : учебное научное пособие / под ред. К. Роговой. Санкт-Петербург : Златоуст, 2011. 464 с.

17. Формановская Н. Речевое взаимодействие: коммуникация и прагматика. Москва : Икар, 2007. 480 с.

18. Яшенкова О. Основы теории мовой комунікації : навчальний посібник для самостійної роботи студентів. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 312 с.

19. Bowers K. Situationism in psychology: An analysis and a critique. *Psychological Review*. 1973. № 80 (5). P. 307–336. DOI:10.1037/h0035592.

20. Newton P. Leadership Theories. Leadership Skills. 1st edition. 2016. Boorboon. 49 p.

REFERENCES:

1. Azimov Je., Shhukin A. (2009) Novyj slovar metodicheskikh terminov i ponjatij: teoriya i praktika obucheniya jazykam [New dictionary of methodological terms and concepts: theory and practice of language teaching]. Moskva : Ikar, 448 s. [in Russian]

2. Belbin R. (2003) Komandy menedzherov. Sekrety uspeha i prichiny neudach [Manager team. Secrets of success and reasons for failure]. Per. s angl. Moskva, 315 s. [in Russian]
3. Bykonia O. (2017) Teoretyko-metodychni zasady samostiinoi pozaaudytornoj roboty z anhliiskoi movy studentiv ekonomichnykh spetsialnostei [Theoretical and methodical principles of independent out-of-class work in the English language of students of economic specialties] : avtoref. dys... dok. ped. nauk: 13.00.02. Kyiv, 52 s. [in Ukrainian]
4. Honcharova M. (2005) Metodyka analiza sytuatsyi v obuchenyy studentov ynoiazychnomu professyonalno-oryentirovannomu obshcheniyu (na materyale spetsyalnostei «Menedzhment», «Upravlenye») [Methods of analysis of situations in teaching students foreign language professionally-oriented communication (on the material of the specialties "Management", "Administration")]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02. Moskva, 225 s. [in Ukrainian]
5. Dunkan U. Dzhek. (1996) Osnovopolagajushhie idei v menedzhmente. Uroki osnovopolozhnikov menedzhmenta i upravlencheskoj praktiki [Great Ideas in Management: Lessons from the Founders and Foundations of Managerial Practice]. Per. s angl. Moskva : Delo, 272 s. [in Russian]
6. Ivanchikova T. (2010) Formirovanie rechevoj kompetentnosti studentov jekonomicheskikh spetsialnostej vuza: situatsionnyj podhod [Formation of speech competence of students of economic specialties of HEI: a situational approach] : dis. ... dokt. ped. nauk: 13.00.02. 511 s. [in Russian]
7. Karasik V. (2002) Jazykovoj krug: lichnost, koncepty, diskurs [Language circle: personality, concepts, discourse]. Volgograd : Peremena, 477 s. [in Russian]
8. Karasik V. (2007) Kommunikativnaja tonalnost [Communicative tonality]. *Zhanry rechi* [Speech genres] : sbornik nauchnyh statej. Saratov, Vyp. 5 : Zhanr i kultura. S. 81–94. [in Russian]
9. Karpov A. (2003) Psihologija menedzhmenta [Management psychology] : uchebnoe posobie. Moskva : Gardariki, 584 s. [in Russian]
10. Klassiki menedzhmenta [Classics of management] / pod red. M. Uornera. Per. s angl. pod red. Ju. Kapturevskogo. Sankt-Peterburg : Piter, 2001. 1168 s. [in Russian]
11. Kljuev E. (2002) Rechevaja kommunikacija: uspeshnost rechevogo vzaimodejstvija [Speech communication: successful speech interaction] : uchebnoe posobie dlja universitetov i institutov. Moskva, 316 s. [in Russian]
12. Lju Vjencjuan. (2012) Pedagogicheskie podhody k organizacii obrazovanija v Rossii i Kitae: sravnitelnyj analiz [Pedagogical approaches to the organization of education in Russia and China: a comparative analysis] : dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.01. Irkutsk, 186 s. [in Russian]
13. Mahmutov M. (1977) Organizacija problemnogo obuchenija v shkole [Organization of problem-based learning at school] : kniga dlja uchitelej. Moskva : Prosveshhenie, 240 s. [in Russian]
14. Meskon M., Albert M., Hedouri F. (2004) Osnovy menedzhmenta [Fundamentals of management]. Moskva : Delo, 481 s. [in Russian]
15. Synekop O. (2018) Mizhdystyplinaryni pidkhid do dyferentsiovanoho navchannia maibutnikh IT-fakhivtsiv profesiino oriietovanoho anhlovnoho spilkuvanja [An interdisciplinary approach to differentiated training of future IT specialists in professionally oriented English-language communication]. *Pedahohichni nauky : zbirnyk naukovykh prats* [Pedagogical sciences: a collection of scientific works]. Vyp. LXXXV. Kherson, S. 155–160. [in Ukrainian]
16. Kolesova D., Shkurina N., Rebrova I. (2011) Tekst. Teoreticheskie osnovanija i principy analiza [Theoretical foundations and principles of analysis] : uchebnoe nauchnoe posobie / pod red. K. Rogovoj. Sankt-Peterburg : Zlatoust, 464 s. [in Russian]
17. Formanovskaja N. (2007) Rechevoe vzaimodejstvie: kommunikacija i pragmatika [Speech interaction: communication and pragmatics]. Moskva : Ikar, 480 s. [in Russian]
18. Iashenkova O. (2010) Osnovy teorii movnoi komunikatsii [Fundamentals of the theory of linguistic communication] : navchalnyi posibnyk dlja samostiinoi roboty studentiv. Kyiv : VTs «Akademiia», 312 s. [in Ukrainian]
19. Bowers K. (1973) Situationism in psychology: An analysis and a critique. *Psychological Review*. № 80 (5). P. 307–336. DOI:10.1037/h0035592.
20. Newton P. (2016) Leadership Theories. Leadership Skills. 1st edition. Boorboon. 49 p.